

**КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ
ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

УДК 378.013:613

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.293325>

Ольга Матвійчук, аспірант кафедри
початкової і професійної освіти
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

**КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ
ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

У статті розглянуто критерії, показники та рівні сформованості здоров'яорієнтованого світогляду майбутніх фахівців у галузі природничих наук в процесі професійної підготовки. Визначено основні критерії, такі як: особистісний (відображає сформованість особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців), процесуальний (характеризує когнітивний і діяльнісний компоненти) та оцінний (як результат взаємодії здобувача освіти з середовищем його життя), описані показники. Виділено рівні: адаптивний, репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчий.

Ключові слова: здоров'яорієнтований світогляд; критерії; показники; рівні; майбутні фахівці.

Літ. 5.

Olha Matviichuk, Postgraduate student of the
Primary and Vocational Education Department,
Kharkiv Hyhoriy Skovoroda National Pedagogical University

**CRITERIA, LEVELS AND INDICATORS OF HEALTH-ORIENTED
WORLDVIEW FORMATION OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF NATURAL
SCIENCES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING**

The article considers the criteria, indicators and levels of a health-oriented worldview formation of future specialists in the field of natural sciences in the process of professional training. The main criteria are defined as follows: personal (reflects the formation of personal and professional qualities of future specialists as a result and generalized expression of stable relations of his personality, his professional activity and behavior as a result and generalized expression of stable relations of his personality, his professional activity and behavior, namely: awareness of the value of health; understanding the importance of sanitary and hygienic norms for the health of subjects of education; acceptance of values and norms of health culture at the level of personal and professional meaning; broadcasting of values, norms of health culture in educational and professional activities), procedural, the indicators of which are the mastery of scientific knowledge about safety vital activity and health; establishing links between various branches of scientific knowledge about human health in the system of holistic knowledge; awareness at the level of personal and professional significance and meaning; activity of knowledge, application of knowledge in life in professional activity; mastering the skills of rehabilitation as part of a multifaceted professional activity; there is a development of valeological thinking; attitude towards oneself as a subject of professional activity of rehabilitation; actualization of the subjective beginning of a healthy lifestyle of the student) and evaluative (as a result of the interaction of the student with the environment of his life, namely: awareness of the need to take care of oneself; goal-setting of a health-oriented behavior; stability of motivation of a healthy lifestyle; formation of theoretical and practical readiness for recovery; self-determination of recovery of the space of personal and professional development), the indicators are described. Levels such as adaptive, reproductive, reproductive-creative, creative are highlighted.

Keywords: health-oriented worldview; criteria; indicators; levels; future specialists.

Постановка проблеми. Предметом більшості досліджень, що стосуються проблеми культурного розвитку особистості, є визначення педагогічних умов, необхідних для здійснення означеного процесу та, відповідно, критеріїв і показників оцінки рівня розвитку культури у вигляді сформованості здоров'яорієнтованого світогляду (знань, переконань, цінностей, сенсу, способів діяльності тощо).

У теорії існують такі вимоги до виділення й обґрунтування критеріїв. Вони повинні встановлювати зв'язки між усіма компонентами досліджуваної системи; враховувати єдність якісних та кількісних

показників; показувати динаміку вимірюваної якості в часі та подорожі тощо. Повнота вимірювання фіксується певною кількістю ознак. Воно не повинно бути меншим трьох, що уможливило вичерпний опис критерію.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Для формування здоров'яорієнтованого світогляду майбутніх фахівців важливо зазначити про проблему вивчення світогляду. Проблеми формування світогляду у процесі навчальної діяльності учнів присвячено дослідження І. Лернера, Н. Огурцова, І. Сиоєнко та ін.; зміст та структура світогляду описані такими науковцями як Р. Рогова, Е. Монозон, І. Си-

**КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ
ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

соєнко та ін.; духовні аспекти формування світоглядних орієнтирів у процесі валеологічної освіти розкривали у своїх дослідженнях Ю. Бойчук, М. Гончаренко [1, 105; 2, 93] та ін. О. Данильян показує, що структуру світогляду становлять і виконують у ньому важливу роль такі елементи: узагальнені знання, переконання, цінності, ідеали, вірування, принципи діяльності, життєві норми [3, 86]. І. Надольний вважає світогляд теоретичною основою потреб, інтересів, цілей, мотивів людської діяльності з реалізації індивідуальних, індивідуально-суспільних та суспільних ідеалів відповідної історичної доби [5, 50].

Ми визначаємо здоров'яорієнтований світогляд як систему знань, поглядів, сенсів, ідеалів, мотивації, переконань, способів діяльності, ціннісного ставлення, прагнення до постійного самовдосконалення, поведінки, які інтегровані один з одним в одне багаторівневе та багатокomпонентне духовне утворення, яке визначає культуру здоров'я [4, 165].

Мега стаггі – визначити критерії, показники та рівні формування здоров'яорієнтованого світогляду майбутніх фахівців у галузі природничих наук у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до наведених положень ми запропонували систему критеріїв, на підставі яких можна здійснювати оцінку рівня сформованості здоров'яорієнтованого світогляду майбутнього фахівця галузі природничих наук. До неї ввійшли особистісний, процесуальний та оцінний критерії.

Особистісний критерій відображає сформованість особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців як результат і узагальнене вираження стійких відносин його особистості, її професійної діяльності та поведінки.

Сформованість таких якостей особистості майбутнього фахівця, як потреба у вчинках та діях зі збереження та укріплення здоров'я, цілепокладання, яке пов'язане з поліпшенням здоров'я, активність, освіченість у питаннях здоров'я та ЗСЖ, компетентність, повага до законів держави та міжнародного права, які закріплюють право людини на життя і здоров'я, профілактичний підхід до здоров'я, здатність до саморегуляції, нарощування резервних можливостей організму, самостійність, відповідальність, діагностується на основі оцінки й самооцінки, методом ранжування та інших методик.

Особистісний критерій характеризує ціннісно-нормативний компонент.

Цей критерій виражається через сукупність таких *показників*: а) усвідомлення цінності здоров'я; б) розуміння значення санітарно-гігієнічних норм для здоров'я суб'єктів освіти; в) прийняття цінностей та норм культури здоров'я на рівні особистісно-професійного сенсу; г) трансляція цінностей, норм культури здоров'я у навчально-професійну діяльність.

Усвідомлення цінності здоров'я на рівні знання та розуміння є початковою формою оволодіння нормами та цінностями культури здоров'я у вигляді процесів сенсоутворення. Виділення їх із сфери зовнішньої детермінації культурного розвитку та включення у внутрішній духовний контекст саморозвитку, як особистісно прийнятні, здійснюється при осмисленні здобувачем освіти інваріанту культури. Заломлення її цінностей у засвоєній здобувачем освіти професійної діяльності характеризує майбутнього фахівця у позиції суб'єкта, для якого валеологічний зміст професії має рівноцінне значення з іншими пріоритетами.

Процесуальний критерій характеризує когнітивний та діяльнісний компонент. *Показниками* цього критерію можна вважати: а) оволодіння науковим знанням про безпеку життєдіяльності та здоров'я; б) встановлення зв'язків між різними галузями наукового знання про здоров'я людини в системі цілісного знання; в) усвідомлення на рівні особистісно-професійної значимості та сенсу; г) активність знань, застосування знань в житті у професійній діяльності; д) оволодіння уміннями оздоровлення у складі багатопланової професійної діяльності; е) розвинутість мислення валеологічної спрямованості; ж) ставлення до себе як суб'єкт професійної діяльності оздоровлення; з) актуалізація суб'єктного початку здорового способу життя здобувача освіти.

Відомо, що людина пристосовується до світу і змінює його за допомогою пізнавальної діяльності, продуктом якої є знання. Отримуючи знання про сутність і зв'язок явищ природи та соціуму, що детермінують стійкий характер розвитку людини, здобувач освіти має можливість пояснювати і осмислювати факти, що спостерігаються у всій системі понять про різні сторони людського життя, а також опановує здатність передбачати хід подій. Розуміння глибинних смислів і фундаментальних значень у змісті культури здоров'я здійснюється здобувачем освіти за допомогою вміння аналізувати, виявляти особливе і виходити новий рівень узагальнень як суб'єкта усвідомлених рішень та дій як переконана у своїй правоті особистість. Що повніші знання майбутнього фахівця про особливості та закономірності розвитку сучасної людини і ширший спектр наукового знання про проблемні аспекти його здоров'я та способу життя, то результативнішою буде його професійна діяльність. Наукове знання на рівні особистісних смислів і значень стає для майбутнього фахівця універсальним засобом для саморозвитку та самовдосконалення.

Діяльнісна складова професійного світогляду майбутнього фахівця, що виражає його здоров'яорієнтовану спрямованість, характеризує індивідуальність фахівця при постановці мети освітнього процесу, оволодінні вміннями організувати і здійснити діяльність з її реалізації (планування, конструю-

КРИТЕРІЙ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

вання, управління, оцінка, аналіз, прогнозування, практична діяльність). Під професійними вміннями оздоровчої діяльності нами розуміється сукупність інтелектуальних і практичних дій, що розгортаються відповідно у виконанні професійних завдань, заснованих на усвідомленому використанні для цього психолого-педагогічних і медико-гігієнічних знань про оздоровлення освітнього процесу.

Розуміння сутності професійних умінь з такого ракурсу підкреслює провідну роль теоретичних знань у визначенні практичної готовності майбутніх фахівців галузі природничих наук до оздоровчої діяльності, єдність теоретичної та практичної готовності, багаторівневий характер професійних умінь (від репродуктивного до творчого). Для класифікації професійних умінь, що виражають професійну компетентність майбутнього фахівця в оздоровленні освітнього процесу, ми виходили з прийнятого в педагогічній науці поняття про єдність теоретичної та практичної готовності до здійснення професійної діяльності. Відомо, що під теоретичною готовністю розуміється такий перелік умінь теоретичної діяльності здобувача освіти, у яких в узагальненому вигляді відбивається його вміння мислити, тобто аналітичні, прогностичні, проєктивні та рефлексивні вміння. З позиції валеологічного підходу особлива увага приділяється культурі мислення як умінню розглядати професійні завдання через призму природоподібної освіти. Специфічною рисою культури мислення майбутнього фахівця галузі природничих наук є спрямованість на актуальні й перспективні інтереси та потреби розвитку людини з актуалізацією у неї суб'єктного початку в організації здорового способу життя.

Рівень сформованості розвитку мислення здобувача освіти як суб'єкта культури здоров'я виявлявся у ході виконання професійних задач валеологічного змісту, за допомогою включеного спостереження за їх діяльністю під час професійної практики. Виявлялися специфічні операції: причинно-наслідковий аналіз професійних ситуацій з позиції валеологічного підходу; фіксація міждисциплінарних комплексних зв'язків під час розв'язування завдань оздоровлення виробничого процесу; додаток узагальнених професійних знань про здоров'я, що розвиває освіту конкретних професійних ситуацій і здійснення рефлексивної діяльності; визначення "зони найближчого розвитку" людини через психолого-педагогічну та медико-гігієнічну діагностику тощо.

Важливим показником сформованості здоров'яорієнтованого світогляду майбутнього фахівця галузі природничих наук служить його професійна самосвідомість як суб'єкта професійної діяльності, пов'язаної з оздоровленням освітнього процесу, серед відмітних ознак якого варто називати такі:

– самовизначення особистості в професії як передбачення реальних результатів саморозвитку через переживання її здоровотворчого змісту;

– формування "Я-образів" суб'єкта культури здоров'я як системи для самовдосконалення;

– усвідомлення своїх здібностей здійснювати функції фахівця з орієнтуванням на валеологічні завдання професійного процесу;

– поява професійних ідей, проєктів, бачення себе у професійній діяльності з позиції її здоров'язбереження.

Оцінний критерій відображає поведінковий компонент як результат взаємодії здобувача освіти із середовищем його життя. Показниками сформованості цього критерію можна вважати: а) усвідомлення потреби проявляти "турботу про себе"; б) цілепокладання здоров'яорієнтованої поведінки; в) стійкість мотивації здорового способу життя; г) формування теоретичної та практичної готовності до оздоровлення; д) самодетермінація оздоровлення простору особистісно-професійного розвитку.

Відомо, що джерело активності людини визначається її потребами. Турбота про власну безпеку, життя та здоров'я виражає суттєві потреби людини, які в соціокультурному контексті розвитку суб'єкта в сучасному світі мають знижений поріг біологічної детермінації, зазнають впливу ролі довільної регуляції поведінки, що попереджує фактори ризику для життя з усе більш вираженою трансформацією у спонукання екзистенційного характеру. Стійкість мотивації такого роду демонструє рівень свідомого цілепокладання особистістю здобувача освіти здорового способу життя; характеризує майбутнього фахівця з позиції організатора оздоровчої роботи в установі, де буде здійснюватися професійна діяльність.

Подібне виявляється можливим, якщо здобувач освіти засвоює простір особистісної детермінації поведінки та діяльності у руслі здорового способу життя, організовує професійну діяльність, не відступаючи від принципу природної відповідності при організації професійної діяльності.

На підставі встановлених критеріїв і показників для більш точного визначення рівня сформованості здоров'яорієнтованого світогляду доцільно виділити її рівні. Поняття "рівень" відбиває діалектичний характер процесу розвитку певної якості. Рівень сформованості здоров'яорієнтованого світогляду майбутнього фахівця залежить від ступеня сформованості його компонентів.

У пропонованій статті ми виділи рівні сформованості здоров'яорієнтованого світогляду, а саме адаптивний, репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчий.

Адаптивний рівень виражає уявлення здобувача освіти про безпеку особистості та здоров'я людини,

КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СВИТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

які відбивають досить поверхову її орієнтацію в нормах та приписах культури здоров'я переважно зі сторони повсякденного свідомості. Майбутній фахівець не пов'язує професійні функції із завданнями здоров'яорієнтованого спрямування, не піднімається вище оцінної думки про проблемний процес, не бачить взаємозв'язку найбільш загальних і суттєвих відносин культури здоров'я із професійною діяльністю. Прийняття цінностей культури на рівні особистісних смислів та практики оздоровлення запобіжного характеру не спостерігається. Відсутня також проєкція категорій культури здоров'я на професійну діяльність з метою спрямованого виховання у себе світоглядних підстав здорового способу життя, вважаючи, що це завдання лежить за рамками професійних обов'язків фахівця галузі природничих наук.

Здобувачі освіти опановують інваріант наукового знання про людину з позиції її біологічних та соціальних ресурсів розвитку, як правило, на рівні значень, поза особистісними смислами. Вони не можуть виокремлювати і формулювати у завданнях професійної діяльності питання валеологічного змісту.

Обсяг професійних умінь, що відображають практичну складову здоров'яорієнтованої освіти у професійній компетенції майбутнього фахівця дуже обмежений при низькому рівні сформованості.

У майбутній професійній діяльності та спілкуванні здобувачі освіти зазнають серйозних труднощів при позаштатних ситуаціях, ухиляючись від розвитку необхідних професійних умінь, які могли б розширити діапазон їх валеологічної компетентності.

У поведінці відсутня орієнтація на цілеспрямовану превентивного характеру турботу про власне здоров'я. Здобувачі освіти не прагнуть будувати один з одним партнерські відносини, що не виходять за рамки об'єкт-суб'єктного взаємодії з колегами на практиці, хоча й мають уявлення про психологію спілкування та особистісно-орієнтовану педагогіку. Творча активність і мотиви творчої самореалізації не спостерігаються. Майбутні фахівці не прагнуть самопізнання та розвитку ресурсів власного здоров'я, не ведуть роботу із оздоровлення власного способу життя.

Репродуктивний рівень розвитку особистості здобувача освіти як суб'єкта культури здоров'я фіксує відтворення ним регламентованих приписів здорового способу життя з певним непорозумінням причинно-наслідкових зв'язків між культурою, професійною діяльністю та здоров'ям людини.

Мотивація поведінки, діяльності та спілкування з охорони здоров'я та оптимізації способу життя має ситуативний характер, орієнтована на стабілізацію досягнутого рівня у стані здоров'я й якості життя.

Знання про багатофакторну природу сталого розвитку людини обмежені, як правило, областю медико-біологічних і психолого-педагогічних знань,

слабко простежуються зв'язки з гуманітарними науками; поверхова критична оцінка різноманіття наукової (і навколонукової) інформації про цей бік життя сучасної людини.

Здобувачі освіти цього рівня відрізняються середніми показниками володіння професійними вміннями, демонструють готовність до оздоровчої роботи в установах у рамках професійної діяльності. У житті та професійній діяльності займають загалом пасивну позицію, хоча в судженнях демонструють розуміння необхідності працювати у напрямі самооздоровлення та ключових компетенцій щодо оздоровлення в рамках професійної діяльності. Виявляють творче ставлення до проблемної сфери професійної діяльності та власного способу життя епізодично, залишаючись у рамках типової профілактичної діяльності, а також з окремими рисами дослідницького підходу при виконанні стандартних професійних завдань.

Орієнтація на діяльність, що розвиває потенціал здоров'я, виражається у формі теоретичної готовності.

Репродуктивно-творчий рівень характеризується помітними змінами у динаміці смислових орієнтацій культури здоров'я, що свідчать про визнання на особистісному рівні заданих нею значень, цінностей, смислів, способів діяльності та відносин у професійній практиці і у повсякденному житті майбутнього фахівця.

Вони проєктують професійні ситуації морального вибору та нестандартного рішення, інтерпретують у судженнях норми та цінності культури з додатком їх до завдань оздоровлення у рамках професійної діяльності, впевнено апелюють до системного знання про здоров'я людини, а також умов її виховання.

Загалом здобувачі освіти виявляють досить розвинені професійні вміння з помітним виділенням серед них пізнавальних, рефлексивних, проєктувально-прогностичних та гностичних умінь.

Поведінка здобувачів освіти внутрішньо детермінована, підкріплюється усвідомленою потребою поліпшувати показники здоров'я на стадії профілактики факторів ризику. Здобувачі освіти оцінюють факт погіршення здоров'я у процесі навчання як свідчення непрофесіоналізму викладачів університетів, звертають підвищену увагу на якість своєї професійної підготовки саме в цій галузі шляхом самоосвіти, демонструють сформованість основних особистісно-професійних якостей як суб'єкта культури здоров'я зі здоров'язбережувальною активністю, що постійно зростає. Вони підтримують спрямованість навчання на самооздоровлення, звертаючись до відомих у педагогіці та психології методів мотивації здорового способу життя.

Творчий рівень властивий майбутнім фахівцям, які виробили особистісні сенси професійної діяльності у її здоров'яорієнтованому значенні як свідчення

**КРИТЕРІЇ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ
ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

етапу особистісної (смыслові) детермінації культурного розвитку. Маючи солідну базу професійної підготовки, вони затверджують цінності здоров'я-збережувальної освіти та здоров'я у повсякденному спілкуванні та професійній діяльності, під час виробничої практики.

Здобувачі освіти виявляють здатність знаходити проблемні сторони в професійній діяльності, які можуть стати причиною надмірних психофізичних навантажень на організм людини і попереджати їх. Вони усвідомлено і творчо використовують системні знання при виконанні професійних завдань, пов'язаних з оздоровленням, активно звертаючись до навчальних засобів гуманітарної культури.

На основі норм і цінностей культури здоров'я як об'єкта інтерпретованої діяльності здобувачі освіти виявляють високий рівень сформованості основних професійних умінь, особливо рефлексивно-аналітичних, дослідницьких, інноваційних, валеологічних.

Досліджуючи особистісні особливості, студенти вміло використовують їх у власній професійній діяльності, визначають прогалини в особистісно професійному розвитку, самостійно планують і здійснюють діяльність із самовдосконалення, мають позитивну "Я-концепцію".

Здобувачі освіти гармонійно включаються до комунікаційних відносин, прагнуть до діалогової форми спілкування.

Майбутні фахівці сприйнятливі до новацій, висувують свої ідеї, прийоми навчання та виховання, які свідчать про становлення індивідуального педагогічного стилю роботи в галузі освіти та здоров'я, обґрунтовують і захищають власну позицію у проблемних ситуаціях такого плану, виявляють готовність переглянути свою точку зору, якщо докази, що опонують, переконливі.

Майбутні фахівці на цьому рівні особистісно-професійного розвитку відчують потребу в самореалізації, активні у колективній діяльності з оздоровлення освітнього середовища ЗВО, демонструють привабливі зразки поведінки, діяльності та спілкування прихильника здорового способу життя.

Висновки. Отже, виявлені критерії та рівні зазвичай не можуть претендувати на вичерпність. Їх можна вважати умовними, адже формування здоров'яорієнтованого світогляду – це неперервний процес, і передбачити заздалегідь співвідношення різних компонентів рівня його сформованості, його вияв і непомітні зміни досить складно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко М.С. Валеологія в схемах. Харків: Бурун Книга, 2005. 208 с.
2. Діагностичні підходи до визначення стану духовного і морального здоров'я особистості / уклад. Гончаренко М.С., Карачинська Е.Т., Новикова В.Є. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. 152 с.
3. Данильян О.Г., Тараненко В.М. Філософія. Харків: Право, 2012. 312 с.
4. Матвійчук О.М. Суть поняття "здоров'яорієнтований світогляд", структура та функції: українська наукова школа. *Молодь і ринок*. 2020. № 6–7 (185–186). С. 163–167.
5. Надольний І.Ф. Світогляд – ключова проблема пізнання та діяльності людини. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Філософія*. 2015. № 4. С. 50–54.

REFERENCES

1. Honcharenko, M.S. (2005). Valeolohiia v skhemakh [Valeology in schemes]. Kharkiv, 208 p. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, M.S., Karachynska, E.T. & Novikova, V.Ye. (Ed.). (2006). Diahnostychni pidkhody do vyznachennia stanu dukhovnoho i moralnoho zdorovia osobystosti [Diagnostic approaches to determining the state of spiritual and moral health of an individual]. Kharkiv, 152 p. [in Ukrainian].
3. Danylian, O.H. & Taranenko, V.M. (2012). Filosofii [Philosophy]. Kharkiv, 312 p. [in Ukrainian].
4. Matviichuk, O.M. (2020). Sut poniattia "zdroviaorientovanyi svitohliad", struktura ta funktsii: ukrainska naukova shkola [The essence of the concept of "health-oriented worldview", structure and functions: Ukrainian scientific school]. *Youth and market*. No. 6–7 (185–186), pp. 163–167. [in Ukrainian].
5. Nadolnyi, I.F. (2015). Svitohliad – kliuchova problema piznannia ta diialnosti liudyny [Worldview is a key problem of human cognition and activity]. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Philosophy*, No. 4. pp. 50–54. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.10.2023

"Світ відчиняє двері перед тим, хто знає, куди йде".

*Ральф Волдо Емерсон
американський есеїст, поет і філософ*

"Два основних надбання людської природи – це розум і міркування".

*Плутарх
давньогрецький письменник, філософ*

